

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกป่าชุมชนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ

กลุ่มประชากรที่ศึกษา เป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครหมู่บ้านป่าไม้ในโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ ทั้ง 3 หมู่บ้าน จำนวน 126 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปสอบถามกับเกษตรกร

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าไคสแควร์ (Chi-Square) และค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

เพศ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 31.7 เป็นเพศหญิง

อายุ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 35.7 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี โดยเกษตรกรที่มีอายุสูงสุด 66 ปี อายุน้อยที่สุด 23 ปี และมีอายุเฉลี่ย 39.8 ปี

สถานภาพการสมรส เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 97.6 สมรสแล้ว

ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.1 จบการศึกษาระดับชั้น ป.4 มีเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 4.8 ที่ไม่ได้รับการศึกษา

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 55.5 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน โดยเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 8 คน ต่ำสุด 1 คน และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.9 คน

สถานภาพตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เป็นผู้ที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 16.7 เป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 47.6 มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนระหว่าง 30,001.00 - 60,000.00 บาทต่อปี โดยเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนสูงสุด 200,000.00 บาทต่อปี ต่ำสุด 15,000.00 บาทต่อปี และมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 57,638.10 บาทต่อปี

ขนาดพื้นที่ถือครอง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 87.3 มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 15 ไร่ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรสูงสุด 22 ไร่ 2 งาน ต่ำสุด 14 ไร่ 2 งาน และมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 14.9 ไร่

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ ในแต่ละปีที่ผ่านมา เกษตรกรทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาป่าไม้ เขาค้อ และเพื่อนบ้าน รองลงมาร้อยละ 96.0 และร้อยละ 95.2 ได้รับข่าวสารจากวิทยุ และโทรทัศน์ตามลำดับ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ในรอบระยะเวลา 1 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 52.6 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ 1-4 ครั้ง มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 6.3 ที่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่า 12 ครั้ง

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม ในรอบระยะเวลา 1 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.0 เคยได้รับการฝึกอบรม 1-2 ครั้ง โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมสูงสุด 8 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง และมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเฉลี่ย 2.4 ครั้ง

ลักษณะการเป็นผู้นำ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.7 มีลักษณะการเป็นผู้นำอยู่ในระดับต่ำ และเกษตรกรร้อยละ 41.3 มีลักษณะการเป็นผู้นำอยู่ในระดับสูง

ข้อมูลในด้านการยอมรับการปลูกป่าชุมชนของเกษตรกร

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.1 มีการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนในระดับปานกลาง รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 34.9 มีการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนในระดับต่ำ และเกษตรกรร้อยละ 27.0 มีการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนในระดับสูง

การทดสอบสมมติฐาน

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน มี 4 ปัจจัย
 - 1.1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 - 1.2 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 - 1.3 ประสบการณ์ในการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 - 1.4 ลักษณะการเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ได้แก่
 - 2.1 อายุ
 - 2.2 ระดับการศึกษา
 - 2.3 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน
 - 2.4 ขนาดพื้นที่ถือครอง

ปัญหา และข้อเสนอแนะบางประการของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน

เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็น ได้ดังนี้

1. ปัญหาในด้านของกล้าพันธุ์ มีประเด็นสำคัญคือ
 - 1.1 โรคและแมลง ในฤดูฝน ทำให้กล้าไม้เจริญเติบโตช้า
 - 1.2 ชนิด พันธุ์ ของกล้าไม้ที่เพาะ ไร่ยังไม่หลากหลาย
2. ปัญหาในด้านการเตรียมพื้นที่ มีประเด็นสำคัญคือ
 - 2.1 หน้าดินพังทลายในพื้นที่ที่มีความลาดชัน
3. ปัญหาในด้านการปลูก มีประเด็นสำคัญคือ
 - 3.1 ต้องการปลูกในฤดูอื่นนอกเหนือจากปลูกในฤดูฝนแล้ว แต่ขาดแคลนน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูก
4. ปัญหาในด้านการบำรุงดูแลรักษา มีประเด็นที่สำคัญคือ
 - 4.1 ดินเสื่อมคุณภาพ
 - 4.2 โรคและแมลงรบกวนต้นไม้ที่ปลูกไปแล้ว
 - 4.3 ไฟป่า เข้าทำลายต้นไม้ที่ปลูกไปแล้ว

5. ปัญหาในด้านการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ มีประเด็นที่
สำคัญคือ

5.1 จำนวนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครหมู่บ้านป่าไม้ใน โครงการพัฒนาป่า
ไม้เขาค้อยังมีจำนวนน้อย

ส่วนข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านของกล้าพันธุ์ มีประเด็นที่สำคัญคือ
 - 1.1 ควรมีการปรับปรุงทำทางระบายน้ำ หรือพื้นปูนซีเมนต์ในบริเวณที่เพาะ
กล้าไม้ เพื่อช่วยลดความชื้นแฉะ ลดการแพร่กระจายของ โรคพืชต่าง ๆ
 - 1.2 ควรมีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ กล้าไม้ จากแหล่งอื่นมาเพาะพันธุ์ให้มากขึ้น
โดยเน้นชนิดที่คนในชุมชนให้ความสนใจมาเพาะปลูก ขยายพันธุ์ต่อไป
2. ข้อเสนอแนะด้านการเตรียมพื้นที่ มีประเด็นที่สำคัญคือ
 - 2.1 นำหญ้าแฝกมาปลูกตามบริเวณแนวลาดชัน เพื่อช่วยลดการพังทลายของ
หน้าดิน
3. ข้อเสนอแนะด้านการปลูก มีประเด็นที่สำคัญคือ
 - 3.1 ควรมีการจัดสร้างแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ เพิ่มขึ้น
4. ข้อเสนอแนะด้านการบำรุงดูแลรักษา มีประเด็นที่สำคัญคือ
 - 4.1 เมื่อปลูกต้นไม้แล้วควรหมั่นพรวนดิน ใส่ปุ๋ย หรือทำการปรับปรุงดิน โดยปลูก
พืชตระกูลถั่วแทรกกระหว่างแถวต้นไม้ที่ปลูกไว้
 - 4.2 ควรทำลายต้นไม้มันที่มีโรคหรือแมลงรบกวน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด
ไปสู่ต้นอื่น ๆ หรือ ใช้การควบคุมทางชีวภาพในการกำจัดศัตรูพืช
 - 4.3 เตรียมอุปกรณ์ดับไฟไว้ให้พร้อมอยู่เสมอ และมีการจัดเวรยามคอยเฝ้าระ
วังไฟป่า

5. ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ มีประเด็นที่สำคัญคือ

5.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และจัดให้มีการแนะนำตลอดจนชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของ โครงการแก่ชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน ในการพัฒนาให้เกิดป่าชุมชนต่อไป

สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะของ เกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน

1. ปัญหาในด้านของกล้าพันธุ์

จากการศึกษาของเกษตรกรส่วนมากกับกล้าพันธุ์ พบว่า กล้าไม้ที่นำมาเพาะชำประสบปัญหาเรื่อง โรคและแมลง ในฤดูฝนทำให้ เจริญเติบโตช้า เนื่องจากฝนมีผลกระทบต่อกล้าไม้ เช่น น้ำฝนพัดพาเอากล้าไม้บนแปลงเพาะ ไหลออกไปนอกแปลงเพาะ หรือทำให้แปลงเพาะพังทลายเป็นสาเหตุให้เกิดการระบาดของ โรคต่าง ๆ ได้ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับกล้าพันธุ์อีกประการก็คือ ชนิดของกล้าไม้ที่เพาะชำไว้ยังไม่หลากหลายเท่าที่ควร

แนวทางแก้ไข เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า ควรมีการดำเนินการปรับปรุงทำทางระบายน้ำ หรือเทพื้นปูนซีเมนต์ในบริเวณที่วางกล้าจะได้ช่วยลดความชื้นแฉะ ส่วนชนิดของกล้าไม้ที่ยังไม่หลากหลายก็ควรมีการจัดหาเมล็ดพันธุ์หรือกล้าไม้ ตามที่ชุมชนให้ความสนใจมาเพาะให้มากขึ้น โดยอาจจะเน้นพวกไม้โตเร็ว ไม้กินดอก ใบ เช่น ชี้เหล็ก สะเดา ไม้ไผ่ หรือไม้ผลต่าง ๆ (เดิมปลูก สนมสามใบ ลัก ประดู่ เป็นต้น)

2. ปัญหาในการเตรียมพื้นที่

จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่ พบว่า ในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก การปรับหน้าดินให้เสมอกันจะกระทำได้ยากลำบาก เนื่องจากจำนวนแรงงานไม่เพียงพอกับพื้นที่ และยังประสบกับปัญหาหน้าดินพังทลาย

แนวทางแก้ไข เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า ถ้าจะทำการปลูกป่าในพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก ๆ อาจไม่ต้องทำการปรับพื้นที่ก็ได้ เพียงแต่มีการวางวัชพืชที่อยู่บริเวณรอบ ๆ ต้นไม้ที่จะปลูกรอกให้หมด แล้วทำการขุดหลุมปลูกต้นไม้ จากนั้นก็ต้องคอยหมั่นดูแลอย่าให้วัชพืชขึ้นรบกวนต้นไม้ที่ปลูกไว้ แต่ถ้าต้องการปรับพื้นที่ในบริเวณที่ลาดชันให้มีความเสมอกันหรือปรับพื้นที่ให้เป็นชั้นบันไดแล้ว อาจนำหญ้าแฝกมาปลูกตามบริเวณแนวลาดชันเป็นการป้องกันความเสียหายจากการพังทลายของดินได้

3. ปัญหาในด้านการปลูก

จากการศึกษา พบว่า การปลูกป่าจะต้องปลูกในช่วงหน้าฝน (อาศัยน้ำฝน ทำให้ต้นกล้าเจริญเติบโตและมีเปอร์เซ็นต์การรอดตายสูง) กรณีที่เกิดฝนตกหนักในระหว่างการปลูกต้นไม้ ย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ เกิดความล่าช้าในการทำงาน ครั้นจะปลูกในช่วงฤดูอื่นก็ขาดน้ำ ทำให้ต้นกล้าเจริญเติบโตช้า เปอร์เซ็นต์การรอดตายต่ำ

แนวทางแก้ไข เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า ควรมีการจัดสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มขึ้น เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้รดต้นไม้ในยามที่ฝนไม่ตก เมื่อน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูกมากขึ้นก็สามารถขยายช่วงการปลูกต้นไม้ออกไปจนถึงนอกฤดูกาลปลูกตามปกติได้ ระยะเวลาในการดำเนินงานปลูกป่าก็จะขยายออกไป ทำให้ได้งานเพิ่มขึ้น

4. ปัญหาในด้านการบำรุงดูแลรักษา

จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการบำรุงดูแลรักษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกในป่าชุมชนของ โครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควรคือ ดินเสื่อมคุณภาพ น้ำไม่เพียงพอ โรคและแมลงรบกวนต้นไม้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาไฟป่าเข้าทำลายต้นไม้ที่ปลูกไปแล้วด้วย

แนวทางแก้ไข เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า เนื่องมาจากบริเวณพื้นที่ปลูกจัดสรรให้ทำการปลูกป่าชุมชนเคยเป็นพื้นที่ทำไร่ข้าวโพดมาก่อนจึงมีปัญหาเรื่องดินเสื่อมคุณภาพ ดังนั้นควรทำการปรับปรุงดินโดยอาจปลูกพืชตระกูลถั่ว หรือเมื่อทำการปลูกต้นไม้ไปแล้วก็หมั่นพรวนดิน ใส่ปุ๋ยเพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโตของกล้าไม้ ส่วนน้ำที่ขาดแคลนนั้นก็ควรมี

การจัดสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มเพื่อให้เพียงพอแก่ความต้องการ สำหรับโรคและแมลงที่รบกวนต้นไม้ ถ้าพบก็ควรทำลายเสีย การตัดต้นไม้ออกอย่างเหมาะสมและนำดินที่ถูกโรคและแมลงทำลายออกไปทิ้ง จะเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคหรือแมลง ไปสู่ต้นไม้ต้นอื่น ๆ หรือใช้การควบคุมทางชีวภาพโดยใช้สิ่งที่มีชีวิตด้วยกันเองเป็นหลักในการกำจัดศัตรูพืช การควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีนี้แม้ว่าจะไม่เห็นผลอย่างฉับพลันเหมือนการใช้สารเคมี แต่ก็ เป็นวิธีที่มีประโยชน์ในการกำจัดควบคุมศัตรูพืชป่าไม้วิธีหนึ่ง อีกทั้งยังไม่ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ส่วนเรื่อง ไฟป่า นั้นอาจแก้ไขได้โดยการทำแนวป้องกันไฟ คือทำการถางวัชพืชให้เป็นแนวกว้างรอบ ๆ พื้นที่ปลูกป่า เพื่อป้องกันการลุกลามของ ไฟป่าเข้ามาในเขตพื้นที่ปลูกป่า ทำการตัดแต่งกิ่ง ริดกิ่งต้นไม้ที่มีกิ่งก้านมาก เพื่อเร่งความเจริญเติบโตทางด้านความสูงและป้องกัน ไฟป่า โดยลดแรงปะทะจากลม หรือมีการจัดเวรยามคอยเฝ้าระวัง ไฟเป็นพิเศษในช่วงหน้าแล้ง จัดแบ่งกลุ่มสมาชิกเพื่อช่วยในการดับไฟป่า โดยการเตรียมอุปกรณ์ดับไฟไว้ให้พร้อมอยู่เสมอ

5. ปัญหาในด้านการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ

จากการศึกษา พบว่า จำนวนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครหมู่บ้านป่าไม้ในโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อ ยังมีจำนวนน้อย น่าที่จะมีการขยาย รับสมาชิกเพิ่มขึ้นจะได้มาช่วยกันร่วมแรงร่วมใจพัฒนาพื้นที่ โดยการช่วยกันปลูกป่าเพิ่มขึ้น

แนวทางแก้ไข เกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า ทางโครงการพัฒนาป่าไม้เขาค้อควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยอาจจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ของโครงการ หรือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกอาสาสมัครหมู่บ้านป่าไม้อยู่แล้ว ไปประสานงานกับชุมชนต่าง ๆ รอบโครงการ เพื่อทราบความต้องการของหมู่บ้านที่ประสงค์จะปลูกป่าชุมชน จัดให้มีการแนะนำตลอดจนชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของ โครงการแก่ชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาให้เกิดป่าชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน สามารถสรุปผลโดยรวมได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ได้แก่ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ประสพการณ์ในการฝึกอบรม และลักษณะการเป็นผู้นำ

1.1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทางด้านป่าไม้ จากการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน กล่าวคือเกษตรกรที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารมากจะมีการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันกระแสความตื่นตัวในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้มีมากขึ้น สืบเนื่องจากการที่สื่อสารมวลชนหลายแขนง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ให้ความสำคัญในการรณรงค์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ โดยการปลูกฝังจิตสำนึก ชักชวน และกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการปลูกต้นไม้หรือการปลูกป่าเพื่อป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเกษตรกรที่สืบทอดรับฟังข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ย่อมตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และเกิดความสนใจในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ การยอมรับการปฏิบัติในเรื่องของการปลูกป่าชุมชนจึงมีมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยได้สืบทอดรับฟังข่าวสาร ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมใจ (2526 : 162) ที่พบว่าลักษณะการติดตามข่าวสารของชาวนามีความสัมพันธ์กับการยอมรับของใหม่ทั้งประเภทเครื่องจักรใหม่ ประเภทปุ๋ยเคมี และข้าวพันธุ์ปรับปรุงใหม่

1.2 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการพบปะกับเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งจะมีการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยได้พบกับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่สามารถช่วยเกษตรกรได้ในหลายด้าน เช่น ช่วยให้การศึกษ การสอน ให้ความรู้วิชา ข้อมูล เทคนิคใหม่ ๆ ในเรื่องของการปลูกป่าชุมชน ช่วยในการตัดสินใจด้านการเลือกทำเลปลูกป่าและพันธุ์พืชที่จะนำมาทำการปลูกป่าชุมชน ช่วยในการพิจารณาแก้ไขปัญหายาก ๆ สลับซับซ้อนให้กับเกษตรกร ยิ่งถ้าเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ ใจกว้าง และมีความเป็นประชาธิปไตยแล้ว เกษตรกรผู้มาพบปะติดต่อก็คงอยากที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และเมื่อเจ้า

หน้าที่ดำเนินการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าชุมชน เกษตรกรก็อยากที่จะช่วยกัน ร่วมมือกันปลูกป่าชุมชนขึ้นมาไว้สำหรับใช้ประโยชน์ โดยส่วนรวมภายในชุมชน ดังนั้นการพบปะติดต่อกับเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งจึงมีผลทำให้เกษตรกรสามารถยอมรับการปลูกป่าชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้อสอดคล้องกับผลการวิจัยของอำนาจศาสตร์ (2528 : 67) ที่พบว่า หัวหน้าครอบครัวแม้ที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบ่อยครั้งจะยอมรับนวัตกรรมมากกว่าหัวหน้าครอบครัวแม้ที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไม่บ่อยครั้ง

1.3 ประสบการณ์ในการฝึกอบรม จากการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างประสบการณ์ในการฝึกอบรมกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมบ่อยครั้งจะมีการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยได้รับการฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมบ่อยครั้งจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้และการนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบที่ใช้ภายในครัวเรือนและส่วนรวม การได้รับการถ่ายทอดความรู้และวิธีการจัดการพื้นที่ในระบบเกษตรป่าไม้จากการฝึกอบรมทำให้เกษตรกรสามารถยอมรับการปลูกป่าชุมชนได้มากขึ้น โดยเกษตรกรสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่ให้แก่คนอื่น ๆ ในชุมชนได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิทัศน์ (2534 : 65) ที่พบว่า การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

1.4 ลักษณะการเป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเป็นผู้นำกับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีลักษณะการเป็นผู้นำสูงจะมีการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่มีลักษณะการเป็นผู้นำต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลที่มีลักษณะการเป็นผู้นำสูงมักเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ละเอียตอ่อนต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนแล้วจึงหาทางแก้ไข นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้นเอาใจใส่ต่อหน้าที่หรือกิจการที่จะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ มนุษย์สัมพันธ์ดี มีความขยันหมั่นเพียร มีความเข้มแข็งอดทนเพราะงานปลูกป่าชุมชนเป็นการดำเนินงานที่อาศัยระยะเวลาาน ดังนั้นเกษตรกรที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำสูงจะมีการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่มีลักษณะการเป็นผู้นำต่ำ เนื่องจากเกษตรกรตระหนักดีว่าปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรป่าไม้เป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข โดยรีบด่วน การยอมรับการปลูกป่าชุมชนจึงอาจ

เป็นทางเลือกทางหนึ่ง ที่เกษตรกรมุ่งหวังอยากที่จะ เข้ามามีส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาการขาดแคลน
ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับเฉลิมชนม์ (2538 : 92) ที่พบว่าลักษณะการ
เป็นผู้นำของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตสุกรแม่พันธุ์

2. ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ได้แก่ อายุ ระดับการ
ศึกษา รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน และขนาดพื้นที่ถือครอง

2.1 อายุ ผลการวิจัยพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน
กล่าวคือ แม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนจะมีอายุที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ทำให้ระดับของการ
ยอมรับการปลูกป่าชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพลินพร
(2533 : 98) ที่พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมและ ไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อ
การยอมรับนวัตกรรมของประชาชนแต่อย่างใด

2.2 ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการ
ยอมรับการปลูกป่าชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ปลูกป่าชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่าง
กันในเรื่องของระดับการศึกษา จึงทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ซึ่ง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของอวาร์ณ (2529) ที่พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา
กับระดับคะแนนการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้ง

2.3 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า รายได้ทั้งหมดของครัว
เรือนเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเกษตรกร
ผู้ปลูกป่าชุมชนมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ใกล้เคียงกัน ทำให้ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับ
การปลูกป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจรัส (2539 : 55) ที่พบว่า รายได้ไม่มี
ความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร

2.4 ขนาดพื้นที่ถือครอง ผลการวิจัยพบว่า ขนาดพื้นที่ถือครอง ไม่มีความสัมพันธ์
กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากขนาดพื้นที่ถือครองของเกษตรกร ไม่มีความ
แตกต่างกันมากนัก ขนาดพื้นที่ถือครองจึง ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ซึ่งผล
การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสุวรรณดี (2528 : 86) ที่พบว่า ขนาดของฟาร์ม ไม่มีความสัมพันธ์กับ
การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยส่วนรวมของ เกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจการป่าไม้ ในด้านการปลูกป่าชุมชน รวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางด้านป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ดังนั้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรรับรู้จึงเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดแนวความคิด ความสามารถวิพากษ์วิจารณ์และวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมกิจการป่าไม้ในด้านการปลูกป่าชุมชน จะต้องเป็นผู้พิจารณาวิธีการส่งข่าวสารข้อมูล ไปยังเกษตรกร โดยผ่านช่องทางการส่งเสริมอย่างเหมาะสม และให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ช่องทางการส่งเสริมนั้นก็ คือ สื่อ ซึ่งมีหลายประเภท เช่น แหล่งข่าวสารประเภทสื่อบุคคลและกลุ่ม ได้แก่ การไปเยี่ยมที่บ้านหรือที่สวนป่า การแนะนำให้เกษตรกรที่ต้องการความช่วยเหลือและคำปรึกษามาพบที่สำนักงาน การสาธิตวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาป่า ไม้ นับเป็นวิธีการเผยแพร่ข่าวสารที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรได้โดยตรง แต่การเผยแพร่ข่าวสารวิธีนี้ต้องใช้เวลาพอสมควรในการที่จะติดต่อให้ครบทั่วถึงเกษตรกรทุกคน หน่วยงานของรัฐและเอกชนจึงควรใช้วิธีการเผยแพร่ข่าวสารประเภทสื่อมวลชน ซึ่งเป็นวิธีการเผยแพร่ข่าวสารไปสู่เกษตรกรกลุ่มใหญ่ ๆ เข้ามาร่วมด้วย โดยอาจจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางด้าน การปลูกป่าผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือหนังสือพิมพ์ประจำท้องถิ่น การใช้เอกสารเผยแพร่ความรู้ การจัดนิทรรศการรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ ในขณะที่เดียวกันก็ปลูกฝังจิตสำนึก ชักชวน และกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นคุณค่าของการปลูกป่าชุมชน เกิดการยอมรับการปลูกป่าชุมชนทั้งในด้านการเตรียมพื้นที่ การปลูก และการดูแลรักษามากขึ้น

2. จากการทำวิจัยพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรเกิดการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากขึ้น เจ้าหน้าที่ควรกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมว่าเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางให้เท่านั้น ส่วนที่เหลือเกษตรกรจะต้องคิดและตัดสินใจเอง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เจ้าหน้าที่ต้องกระตุ้น

ชี้ให้เกษตรกรมองเห็นปัญหาของตนเองและชุมชน เมื่อเกษตรกรรับทราบถึงปัญหาแล้วเจ้าหน้าที่ควรให้แนวคิดและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม ทศนคติแก่เกษตรกรเพื่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น เช่น จัดทำแปลงส่งเสริมหรือแปลงสาธิตป่าไม้ชุมชนให้เกษตรกรได้สังเกตและเรียนรู้ ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการใช้ทรัพยากรป่าไม้มืออย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เจ้าหน้าที่ควรพบปะ เยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ อาจเข้าร่วมประชุมกับเกษตรกร ในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกครั้ง จะทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับทราบความต้องการของเกษตรกร และรับรู้สภาพปัญหาที่เกษตรกรประสบในด้านการปลูกป่าชุมชน จะได้สามารถให้คำแนะนำพร้อมทั้งตอบปัญหาและข้อสงสัยให้แก่เกษตรกร ซึ่งเจ้าหน้าที่เปรียบเสมือนผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้หรือแพร่กระจายแนวคิดไปยังเกษตรกร หากมีเทคนิคหรือศิลปะในการถ่ายทอด ก็จะสามารถแพร่กระจายแนวความคิดไปถึงเกษตรกรได้รวดเร็ว ยังผลให้เกษตรกรเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามได้

3. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจการป่าไม้ในด้านการปลูกป่าชุมชนควรปรับปรุงวิธีการฝึกอบรม และเน้นการฝึกอบรมไปในเรื่องที่เกษตรกรสนใจ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการยอมรับการปลูกป่าชุมชนมากขึ้น นอกจากการฝึกอบรมความรู้ด้านป่าไม้ในเรื่องต่าง ๆ แล้ว อาจจัดให้มีการไปทัศนศึกษาดูงานป่าไม้นอกสถานที่เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการไม้ในป่าชุมชน เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษานำปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจากพื้นที่อื่น ๆ อีกทั้งยังช่วยให้เกษตรกรได้รู้จักคิด และนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมหรือการไปทัศนศึกษาดูงานมาปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ต่อไป

4. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ลักษณะการเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกป่าชุมชน ดังนั้นเพื่อให้การยอมรับการปลูกป่าชุมชนเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในเกษตรกรรายอื่น ๆ ด้วย หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจการป่าไม้ในด้านการปลูกป่าชุมชนควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีลักษณะการเป็นผู้นำภายในชุมชน และนำบุคคลเหล่านั้นมาอบรม ทำความเข้าใจในเรื่องขอบเขตของการดำเนินงานปลูกป่าชุมชน และความจำเป็นในการที่ต้องมีป่าชุมชนไว้ใช้สอย เพราะเกษตรกรผู้นำเหล่านั้นสามารถจูงใจให้บุคคลอื่น ๆ ในชุมชนคล้อย

ตามความคิดเห็นได้ เป็นการช่วยให้ นโยบายหรือแนวทาง ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการปลูกป่า ชุมชนได้ดำเนินไปในแนวเดียวกันด้วยความพร้อมเพรียง นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำยังสามารถทำ หน้าที่เป็นศูนย์กลางรับความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชนได้อีกด้วย

5. จากการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาป่าไม้ เขาค้อในด้านของการปลูกป่าชุมชน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือโดยมีการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนอยู่ใน ระดับปานกลาง และมีเกษตรกรบางส่วนที่มีการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนอยู่ใน ระดับต่ำ ซึ่งไม่ควรมองข้ามเกษตรกรกลุ่มนี้ไป ควรมีการวางแผนการดำเนินงานให้เกษตรกรกลุ่มนี้ เกิดการยอมรับการปฏิบัติในเรื่องของการปลูกป่าชุมชนให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้แก่เกษตรกรมากขึ้น พยายาม ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานปลูกป่าชุมชน ให้เกษตรกรรู้จักเผชิญหน้ากับปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เกษตรกรจะเกิดการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกป่าชุมชนในพื้นที่หรือ จังหวัดอื่น ๆ เพิ่มเติม เพราะการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในพื้นที่เขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์เพียงจังหวัดเดียว เพื่อจะได้เกิดการศึกษาเปรียบเทียบและสามารถสรุปผลเป็นส่วนรวม ได้มากขึ้น

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาปัจจัยเพียงบางประการเท่านั้น ในการศึกษาค้างต่อไปขอเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการยอมรับการปลูกป่าชุมชนเพิ่มเติม เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน ความไว้วางใจ ความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทัศนคติที่เกษตรกรมีต่อการปลูกป่าชุมชน ค่านิยม ความเชื่อของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางด้านป่าไม้ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกป่าชุมชนของเกษตรกรในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเปิดมุมมองอีกด้านที่กว้าง และลึกมากยิ่งขึ้น มีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน หรือโดยการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย

4. หากมีการศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในท้องถิ่น ในการดูแลจัดการและความคุ้มค่าการป่าไม้ หรือศึกษาศักยภาพของชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานบริหารป่าชุมชน โดยให้เน้นไปในแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป